

Fredagen den 10 mars

Kl. 09.00–10.20

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 17 februari justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2022/23:220

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:220 Sveriges beredskap mot högerextremism och hot mot rikets säkerhet

av Mattias Vepsä (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 21 april 2023.

Stockholm den 9 mars 2023

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2022/23:235

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:235 Skatt på övervinster på elmarknaden av Mikael Damberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 31 mars 2023.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 9 mars 2023

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:238 Tillsyn av Polismyndigheten
av Per-Arne Håkansson (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 21 april 2023.

Stockholm den 9 mars 2023

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2022/23:73 till justitieutskottet

Motioner

2022/23:2339 till trafikutskottet

2022/23:2340, 2344 och 2345 till socialförsäkringsutskottet

*Svar på
interpellationer*

§ 4 Svar på interpellation 2022/23:198 om Försvarsmakten och svensk energiproduktion

Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Marielle Lahti har frågat energi- och näringslivsministern vilka åtgärder ministern vidtog inom sitt ansvarsområde för att säkerställa att skrivningarna i Försvarsmaktens regleringsbrev som syftade till att främja Sveriges utbyggnad av energiproduktion skulle finnas kvar även i årets regleringsbrev för Försvarsmakten.

Arbetet inom regeringen är så organiserat att det är jag som kommer att svara på interpellationen.

Försvarsmaktens huvuduppgift är, enligt instruktion, att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp.

Under de senaste åren har Försvarsmaktens uppdrag förändrats i och med försvarsbesluten 2016 och 2020. Fokus på att bygga upp förmåga till territoriellt försvar mot en kvalificerad motståndare har ökat, liksom behovet av detta. Rysslands invasion av Ukraina har ytterligare påskyndat detta arbete.

För att lösa myndighetens uppdrag är Försvarsmakten, liksom övriga myndigheter inom totalförsvarets militära del, beroende av möjligheten att använda mark- och vattenområden, anläggningar och infrastruktur på ett

ändamålsenligt sätt. Den tillväxt och förståelseökning som i dag pågår och fokuset på nationellt försvar förstärker detta behov ytterligare.

Försvarsmakten har under några år i regleringsbrev fått i uppdrag att redovisa hur man arbetar med samexistensfrågor. Av redovisningarna framgår bland annat att Försvarsmaktens möjligheter att bidra till utbyggnaden av vindkraft är störst i planeringsskedet, där staten utreder mark- och vattenområdets lämplighet för vindkraft. Vikten av att staten tar ett mer aktivt ansvar i planeringsskedet är också något som nu senast Havs- och vattenmyndigheten lyft fram i sitt svar på regeringsuppdraget att utreda samt föreslå författningsförslag gällande havsbaserad vindkraft och reglering av frågan om att erhålla exklusiv rätt till etablering när det finns flera sökande inom ett visst område.

Samarbeten mellan myndigheterna inom ramen för planeringsprocessen innebär, anser Försvarsmakten, generellt en bättre hushållning med statens resurser, ökad förutsägbarhet och färre osäkerheter.

Parallellt med Försvarsmaktens tillväxt och ett i samhället ökat fokus på totalförsvar pågår även en energiomställning och en ökning av energi-behovet. Behovet av el i Sverige ökar och kommer att fortsätta öka. Sverige behöver producera mer el. Enligt Tidöavtalet bör planeringen för ökad elanvändning utgå från ett nu prognostiserat elbehov på minst 300 terawattimmar 2045.

Utbyggnaden av det militära försvaret och energiomställningen behöver utifrån av riksdag och regering beslutade mål ske parallellt. Härvid är det centralt att alla samhällsintressen bidrar konstruktivt för att hitta lösningar.

Där det är möjligt, med hänsyn tagen till försvaret av Sverige, tillstyrker Försvarsmakten vindkraftsparkar även till havs. Några exempel i när-tid är de havsbaserade vindkraftsparkerna Kriegers flak i södra Östersjön, Storgrundet och Utposten 2 i Gävleborgs län samt Stora Middelgrund utanför Hallands län.

Det är av stor vikt att utifrån båda dessa samhällsintressen åstadkomma ett hållbart och effektivt nyttjande av mark- och vattenområden utan att försaka Försvarsmaktens intressen och möjligheter att nå av riksdag och regering beslutade mål. Ytterst handlar det om att möjliggöra för Försvarsmakten att försvara Sverige och svenska intressen.

Anf. 2 MARIELLE LAHTI (MP):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret. Det gläder mig att försvarsministern lyfter fram behovet av att myndigheter samarbetar för att få en bättre fungerande process för den havsbaserade vindkraften. Det gläder mig också att försvarsministern säger att utbyggnaden av det militära försvaret och energiomställningen behöver ske parallellt. Samtidigt måste jag medge att jag blir lite förbryllad. Om försvarsministern nu tycker att detta är så viktigt, varför har då de skrivningar som tidigare styrde Försvarsmakten mot att beakta elektrifieringen i sitt arbete tagits bort?

Försvarsmakten har i dagsläget kanske det allra svåraste uppdraget bland svenska myndigheter inför kommande decennium: att försvara Sverige i en tid av osäkerhet och krig i Europa. Vi är helt överens om det. Men som försvarsministern också påpekar ingår ett ansvar för totalförsvaret, där även trygg energiförsörjning ingår. En naturlig följd av det borde vara

att en utbyggd svensk energiproduktion vore en prioriterad fråga för myndigheten.

Tyvär är sanningen i dag en annan. Företag efter företag på den konkurrensutsatta marknaden vittnar om samma sak: Försvarsmakten är tyvärr i dag en av de största utmaningarna mot utbyggnation av svensk elproduktion. Vi får rapporter om bristande samarbetsvilja, oändligt långa ledtider, oförutsägbarhet och en rättsosäker handläggning. Det innebär att Försvarsmakten i dag gör utbyggnaden av vindkraft onödigt svår, dyr och långsam. Det är inte riktigt den typ av samarbetsvilja myndigheter emellan som statsrådet refererar till.

Här vill jag vara tydlig med att jag inte försöker skuldbelägga vare sig Försvarsmakten eller personer som arbetar med handläggning av ärenden. Det jag försöker göra är att belysa en stor utmaning som i förlängningen riskerar att skapa enorma problem för svenskt näringsliv och elektrifieringen som helhet.

Även om svenska myndigheter är oberoende är det regeringens uppgift att styra myndigheternas arbete. Försvarsmaktens motvilja mot att arbeta för att främja svensk vindkraft avspeglar därmed i praktiken regeringens hållning – det ska vara svårare och dyrare och ta längre tid att bygga vindkraft.

Ministern ord är fina. Jag hade kunnat säga dem själv. Men än en gång talar verkligheten sitt tydliga språk. När försvarsministern fick makten valde han att plocka bort den formella styrning som uppdrog åt Försvarsmakten att arbeta för ökad energiproduktion. Jag noterar att försvarsministern inte svarat på detta. Därför väljer jag att ställa denna fråga igen. Om det är så att försvarsministern vill se ökat samarbete myndigheter emellan och vill att utbyggnaden av energiproduktion ska ske parallellt med utbyggnaden av det militära försvaret, varför väljer man då att ta bort dessa skrivningar från Försvarsmaktens regleringsbrev? Och varför går man inte vidare med de regeringsuppdrag som Försvarsmakten tidigare fått om att främja samexistens mellan Försvarsmaktens och energibolagens verksamheter?

De senaste årens händelser talar klarspråk. Ökad energiproduktion måste vara en prioriterad säkerhetspolitisk fråga.

Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag tackar Marielle Lahti för interpellationen, som verkligen är angelägen.

Låt mig återkoppla till kärnuppgiften för Försvarsmakten. Jag uppskattar att Marielle Lahti tar fasta på det utmanande uppdrag som ligger framför Försvarsmakten. Man ska växa samtidigt som vindkraften behöver växa. Försvarsmaktens huvuduppgift är att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp. När man bereder detta får man väga in riksintressena. Det kan konstateras att förekomsten av vindkraft kan påverka Försvarsmaktens operativa förmåga. Det handlar om sjölägesbild, luftlägesbild och förutskätningarna för att bedriva övningsverksamhet och låghöjdsflygning. Det här är en parameter som man behöver förhålla sig till, framför allt i ljuset av det mycket allvarliga säkerhetspolitiska omvärldsläge som nu råder.

Marielle Lahti ställer frågan varför detta inte finns med i regleringsbrevet. Det fanns med i regleringsbrevet för 2020, 2021 och 2022. Vi har fått ett mycket omfattande underlag av Försvarsmakten. Försvarsmakten lämnade in ett underlag den 24 oktober. Det är en mycket gedigen och genomarbetad rapport. Med utgångspunkt från det är det rimligare att vi nu skrider till verket och agerar snarare än att vi återkommande lägger in saker i regleringsbrevet.

Det är själva skälet till att regeringen nu har möjlighet att agera på underlaget. Jag ska inte föregripa den beredningsprocessen. Men jag tycker att underlaget som Försvarsmakten har levererat har varit intressant.

En av de aspekter som Försvarsmakten lyfter fram, och som jag tycker är klokt, är att titta på att man har störst möjlighet att påverka i planeringsprocessen snarare än i tillståndprocessen. Här finns också skäl att titta på hur andra länder har organiserat sig. Det handlar till exempel om Storbritannien och även Danmark. Där har man mer förutsägbara och effektiva processer. Det är en viktig parameter att ha med.

Den andra parametern som jag skulle vilja påtala är att Försvarsmakten har i uppgift i sin instruktion att medverka till beredningen av ärenden rörande vindkraft. Av 5 b § i instruktionen framgår att det är Försvarsmakten som till Regeringskansliet årligen ska redovisa myndighetens medverkan i beredningen av ärenden rörande vind- och vågkraft samt de åtgärder myndigheten har vidtagit för att bidra till att nå nationella planeringsramar för vindkraft.

Försvarsmakten har redan detta uppdrag i instruktionen. I stället för att vi bara lägger in saker i regleringsbrevet finns det nu bättre förutsättningar för oss att agera.

Anf. 4 MARIELLE LAHTI (MP):

Herr talman! Tack så mycket, ministern, för ett uttömmande svar på frågan!

Jag vill gå tillbaka till varför det är viktigt att skyndsamt agera för att säkerställa att Försvarsmakten inte riskerar att bli en propp för den utbyggda energiproduktionen i Sverige.

Jag har själv jobbat i energibranschen väldigt många år och gör det fortfarande när jag inte är här. Här upplever jag att energibranschen talar med en gemensam röst. Försvarsmaktens förhållningssätt nu till de här processerna är ohållbar. Det gäller både produktion och utbyggnad av ledningar. Det är alla steg från ax till limpa.

Vi menar att politiken måste ge Försvarsmakten en tydligare instruktion att arbeta med energibolagen. Därför återkommer jag igen till regleringsbrevet som ett viktigt verktyg, även om jag hör att ni även har det i själva instruktionen.

Förutsättningar behöver också ges till Försvarsmakten att kunna göra det. Jag förstår att det blir en ohållbar situation om man får ansökningar från hela Sverige och kanske inte har förutsättningar att kunna hantera alla. Sedan går inte alla ansökningar vidare heller. Det är viktigt att titta på processen och hitta bättre förutsättningar också där.

Det är sant att vi primärt måste ta hänsyn till Sveriges försvar. Vi är helt eniga där. Det får inte riskeras. Men jag vill ge ett exempel på vad det är för typ av processer och beslut som försvårar utbyggnaden.

Vindkraftsbolagen behöver i dag ansöka hos Försvarsmakten om ett så kallat sjömätningstillstånd. Det behöver man av två orsaker. Dels för att göra ett underlag till länsstyrelserna om vilken miljöpåverkan som anläggningen får, dels för att kunna bygga fundamentet så småningom.

Vad det betyder i praktiken är att bolagen mäter sammansättningen i havsbotten på en punkt på ungefär fem kvadratkilometer. Det är alltså en väldigt liten mätpunkt. I dagsläget nekar Försvarsmakten allt som oftast vindkraftsbolagen tillståndet, som är helt avgörande för att kunna fortsätta processen på ett ansvarsfullt sätt.

Argumentet är att det är geografiskt känslig information. Jag har respekt för det. Men jag vill ändå komma tillbaka till att det är en punkt på fem kvadratkilometer. Det är viktigt att komma ihåg att i det här fallet har Försvarsmakten möjlighet att censurera den information som vindkraftsbolagen får fram om man bedömer att det trots den lilla punkten på den relativt stora ytan innebär en säkerhetsrisk.

I vissa fall är det så att bolagen vittnar om att Försvarsmakten när man får reda på att sjömätningstillståndet avser vindkraftsetableringar avslår ansökan direkt. Man har också meddelat skriftligt: Ni kommer ändå att få nej senare i processen, så därför får ni inte tillståndet nu.

Det känns inte rättssäkert. Precis som ministern sa går det bevisligen i andra länder att jobba mer effektivt med de här frågorna. Det gäller till exempel Finland, Danmark och Norge. Där har man hittat lösningar, och de ligger mycket i processen, som du sa.

Tysklands försvarsmakt jobbar till exempel med att samla in betydligt mer information om projekten för att få bättre möjlighet att hitta lösningar så att man blir en del av processen snarare än något annat. Remisserna är inte heller binära. Man lägger en grund för att hitta gemensamma lösningar.

Med det vill jag igen återkomma till försvarsministern och fråga: Ser du ett behov av att stärka instruktionen på annat sätt än ni redan gjort för att säkerställa att vi får den energiproduktion vi behöver till havs?

Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag utesluter inte möjligheten att kunna stärka instruktionen om det är vad som behövs. Men jag tycker att Försvarsmakten arbetar hårt med de här frågorna och har ett seriöst intentionsdjup.

Jag anförde tidigare den rapport som vi fick den 24 oktober i fjol. Det man har gjort i samverkan med Statens energimyndighet är att lägga ett stort uppdrag på FOI för att få ett jämförandeperspektiv. Det är en omfattande rapport som FOI jobbade med ett par år. Jag manar verkligen till en läsning av den. Den är inspirerande, och man ser också hur andra länder gör.

Det är möjligt att man inte behöver ändra instruktionen. Men det är ännu viktigare att tillsätta resurser till Försvarsmakten så att man får ned handläggningstiderna. Målet måste vara snabbare, effektivare och förutsägbara processer, och det säger även Försvarsmakten är deras mål.

Ett uttryck för att Försvarsmakten tar detta på allvar är att man nu håller på att rekrytera till ett femtontal tjänster på de fyra olika militärregionerna för att korta ned handläggningstiderna. Jag tror att det är en väldigt viktig åtgärd att göra för att vi ska kunna få de här snabba och effektiva processerna.

Det gäller att inte mållåsa bara vid försvarsintresset eller energiintresset. Det gäller att verkligen på allvar arbeta för samexistens när både vindkraften ska växa och Försvarsmakten ska växa samtidigt.

Den andra dimensionen som är viktig, och som Marielle Lahti också tar upp, är frågan om sekretess. Det är svårt. Det har till del att göra med krigsplanering. Vi ska vara medvetna om att främmande makt nu uppvaktar och bedriver underrättelseinhämtning. Då kan man komma in på saker som kan vara väldigt känsliga. Som jag sa förut kan det påverka sjölägesbild och luftlägesbild. Det har i grunden att göra med att det kan påverka Försvarsmaktens sensorer.

Därför har också regeringen gett ett uppdrag, som Marielle Lahti kanske vet, till länsstyrelserna och Statens energimyndighet att arbeta med sekretessfrågorna så att vi kan komma vidare i de frågorna. Jag förstår precis vad Marielle Lahti säger om att man bara lägger en död hand med att det blir sekretess.

Min erfarenhet efter att ha jobbat en del med Försvarsmakten med detta är att den också ser ett behov av att lösa ut sekretessfrågan så att man på ett rimligt sätt kan motivera varför det blir avslag. Återigen bör målsättningen vara snabbare, effektiva och mer förutsägbara slutsatser. Försvarsmakten arbetar hårt med frågan.

Avslutningsvis vet Marielle Lahti att det naturligtvis inte bara är Försvarsmakten som sätter begränsningar när det kommer till utbyggnaden av vindkraft. Det handlar också om, som Marielle Lahti vet bättre än jag, kommuner och olika typer av naturintressen som påverkar. Det är en balans mellan de olika övervägandena.

Anf. 6 MARIELLE LAHTI (MP):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag delar helt din bild att det också finns andra obstruerande moment som man behöver hantera.

Det var glädjande att höra att man tillsätter mer resurser och just har den geografiska spridningen för att kunna säkerställa att man har tillräcklig kapacitet för att hantera ärenden som kommer in. Det är också glädjande att höra att det finns intresse att bena i sekretessfrågan och utreda den så att det blir mer effektivt.

Jag vill återkomma till ingången till min interpellation. Det handlar om Sveriges klimatmål, näringslivsutveckling och förmågan att elektrifiera i den utsträckning som vi har ambitioner att göra.

Vi vet att behovet av el kommer att fördubblas redan till år 2035. Stora delar av vår kraftproduktion i dag når sin tekniska livslängd. Vi kommer att behöva ersätta existerande produktion och ha nyproduktion.

Vi behöver kort sagt enorma mängder energi. Det kan tillgodoses genom energieffektivisering och flexibilitet. Men vi behöver också ha mer ny energiproduktion.

Det enda kraftslag som har både tekniska och ekonomiska potentialer att möta den utmaningen på den tiden är vindkraften. Oavsett vad man tycker om kärnkraften är det ett faktum att Sveriges elbehov nästkommande decennium inte kommer att kunna tillgodoses med hjälp av ny kärnkraft.

Därför vill jag avsluta med en fråga till försvarsministern. För att inte riskera att stoppa utvecklingen både när det gäller näringsliv, elektrifiering

och så vidare – när kan vi se förslag på ändrade processer så att vi hittar ett mer effektivt sätt att jobba tillsammans myndigheterna emellan, med energibolagen och framför allt med Försvarsmakten?

Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack, Marielle Lahti, för en viktig och angelägen interpellation! Jag uppskattar de konstruktiva förslagen från Miljöpartiet och från ledamoten i det här avseendet.

Låt mig också vara väldigt tydlig med att även totalförsvaret naturligtvis har ett stort behov av en säker elförsörjning. Vi är fullt medvetna även på Försvarsdepartementet om att elproduktionen behöver växa och att även vindkraften kommer att vara en central och växande del i det arbetet. Jag tycker att det är viktigt att slå fast detta. Försvarsmakten påpekar också i sitt 24 oktober-underlag att detta är en viktig del. De understryker även i sitt underlag vikten av planerbar och väderoberoende el, så det är viktigt att slå fast och ägna kraft åt detta.

När kommer regeringen att återkomma i frågan? Det är en legitim fråga, men det är inte jag och Försvarsdepartementet som avgör det. Frågan bereds nu inom Regeringskansliet, och vi har fått bra underlag från Försvarsmakten och från FOI. Även Havs- och vattenmyndigheten har lämnat underlag, och frågan bereds nu på Klimat- och näringslivsdepartementet.

Avslutningsvis: Vi vill alla agera snabbt. Jag kan konstatera att också Miljöpartiet har varit i regeringsställning under en längre tid, och vi äger alla en skuld till att saker inte funkar tillräckligt bra. Jag kommer att vädja till alla för att hitta en konstruktiv dialog så att vi får snabba, effektiva och förutsägbara processer för att hitta en effektiv samkraft när vi samtidigt ska bygga ut vindkraften och Försvarsmakten. Jag ser fram emot en fortsatt dialog också med oppositionen i frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2022/23:205 om framtida hemmabas för landets radarspaningsflyg

Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Johan Andersson har frågat mig om jag förutom Linköping överväger andra alternativ till lokalisering av framtida radarspaningsflyg. Johan Andersson har även frågat mig på vilka grunder jag kommer att fatta det kommande placeringsbeslutet – om det är militärstrategiska skäl eller om det finns andra skäl som kommer att vägas in.

Försvarsmaktens huvuduppgift är att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp. Försvarsmakten ska organisera krigsförband och vidta de förberedelser i övrigt som krävs för att kunna lösa myndighetens uppgift.

Det är riksdag och regering som på en övergripande nivå beslutar om Försvarsmaktens krigs- respektive grundorganisation. Det är Försvarsmakten som bedömer och avgör var det framtida radarspaningsflyget ska baseras. Baseringsorten kommer att fastställas utifrån hur det framtida

radarspaningsflyget på bästa vis bidrar till Försvarsmaktens operativa förmåga.

Prot. 2022/23:73
10 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 9 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Tack, försvarsminister Pål Jonson, för svaret! Vi har under åtta år haft en socialdemokratiskt styrd regering, och då har vi jobbat väldigt intensivt med att återuppbygga det svenska folkligt förankrade totalförsvaret. Vi har ökat försvarsanslagen med över 100 procent.

Jag tycker att det är glädjande att den nya regeringen fortsätter detta arbete. I det här arbetet är radarspaningsflyg och ledningsflyg viktiga för att kunna se till att man får korrekta underrättelser och kan följa vad som händer runt om i vår omvärld. Det gäller inte minst utifrån det läge som vi nu har med oro i vårt närområde.

Det pågår en lokalisering utredning internt i Försvarsmakten. Det handlar alltså om var radarspaningsflyget ska vara placerat framgent. Detta har skapat en hel del oro där det i dag är placerat, nämligen i Linköping i anslutning till Malmen. De alternativ som har framkommit har varit ett par stycken: Linköping, Uppsala och Sotenäs. Det är allmänt känt, och det har varit ute i medierna.

Det viktiga här är naturligtvis vår försvarsförmåga; där kan jag instämma med försvarsministern i hans svar. Men det handlar också om kompetens, kunnande och andra möjligheter som är kopplade till detta.

Specialflygskvadronen, som det heter, i Malmslätt, Malmen, har tillhandahållit flygburen radarspaning 365 dagar om året i över 25 år. Nivån på kompetensen har medfört att detta inte kan återfinnas på någon annan plats runt om i landet.

Det handlar också om ett samarbete med Saab i Linköping, som utvecklar och tillverkar vapensystemet S 106, Jas Gripen med mera. Saab har i dag avtal med Försvarsmakten för att bedriva delar av flygunderhållet. Man använder sig också av Saab när det gäller utveckling och andra möjligheter.

Dessutom har FMV en stor anläggning i Linköping där man testar och evaluerar olika delar i detta. Man genomför prov, utvärderingar, modifieringar med mera.

FOI jobbar också nära integrerat med den verksamhet som i dag finns i Linköping.

Jag kan därför för min del tycka att det finns väldigt mycket som talar för att verksamheten kommer att vara kvar i Linköping så att man kan använda den kompetens som finns och det kunnande som är fastställt sedan länge.

Det handlar också om den långa utbildningstid som krävs för att utbilda militära flygtekniker etcetera – någonstans mellan sex och åtta år. Det handlar också väldigt mycket om handledd praktik av äldre tekniker för att detta ska kunna lyckas och för att vi ska kunna bli så framgångsrika som möjligt.

Mina följdfrågor till försvarsministern är: På vilka grunder kommer man att fatta det beslut som sedermera Försvarsmakten kommer att fatta när det gäller lokaliseringen? Och vad ser försvarsministern för alternativ kopplat till detta?

Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack, Johan Andersson, för interpellationen! Det är en lite svår interpellation att svara på för mig, för till del är det inte säkert att regeringen och riksdagen har rådighet över detta beroende på hur utredningen kommer att falla ut. Det är också svårt att föregripa en utredning – detta sagt med all respekt.

Jag uppskattar att Johan Andersson lyfter både regeringens och oppositionens arbete kopplat till försvarspolitiken. Jag brukar påminna om att försvarspolitik är en lagsport, där vi strävar efter att göra saker tillsammans. Regeringen har som sitt forum Försvarsberedningen för utformningen av den långsiktiga säkerhets- och försvarspolitiken med riksdagens partier.

Det är viktigt att vi eftersträvar denna samsyn, och den speglas också i dagens debattämne, som berör utformningen av krigs- och grundorganisationen. Det är alltså riksdag och regering som beslutar om Försvarsmaktens övergripande utformning både avseende krigs- och grundorganisationen. I förordningen med instruktion för Försvarsmakten finns en lista med de organisationsenheter, regementen och geografiska placeringar som ingår i Försvarsmakten. Det är själva grundorganisationen.

När det gäller krigsorganisationen vet Johan Andersson som erfaren riksdagsledamot att vi fattade beslut om denna den 15 december 2020 i den här kammaren, när vi antog försvarsbeslutet för 2020. Det är grunden. I den krigsorganisationen framgår att specialflygsdivisionen ska vara ett eget krigsförband. Det är på denna övergripande nivå som riksdag och regering fattar organisations- och lokaliseringsbeslut. Utifrån de fastställda krigs- respektive grundorganisationerna beslutar i sin tur Försvarsmakten var de olika förbanden kan förläggas och varifrån deras verksamhet ska bedrivas.

Jag ska försöka svara på Johan Anderssons viktiga frågor. Jag är helt enig med honom om att det finns en mycket stark kompetens i Linköpingsområdet, inte minst på det flygtekniska området. Jag vågar påstå att det är ett världsledande kluster av aktörer på området.

Det jag tror kommer att vara styrande för utformningen av svaret – föreställer jag mig utan att föregripa utredningen – är hur detta påverkar Försvarsmaktens operativa förmåga. Självfallet kommer man också att behöva väga in aspekter som personalförsörjning, infrastruktur, miljötillstånd och en rad andra parametrar.

Detta är ju en utredning som Försvarsmakten själv har tagit initiativ till. Det är inte ett uppdrag som regeringen har gett till Försvarsmakten. Därför har jag ingen insyn i den och har inte tagit del av något delbetänkande, men när utredningen är klar finns det möjlighet för mig att ta del av den. Det gäller naturligtvis också Johan Andersson inom ramen för försvarsutskottet.

Anf. 11 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för kompletterande svar.

Jag kan fylla i lite grann vad som gäller i dagsläget. När det gäller infrastrukturen, som försvarsministern talade om, är den väl etablerad sedan lång tid tillbaka. Man har landningsbanor. Man har de tillstånd som krävs. Man har fullödiga miljötillstånd sedan länge.

Flygverksamhet kan ju emellanåt av befolkningen upplevas som störande. I Linköping vill jag nog hävda att den är väldigt väl etablerad. Precis som försvarsministern sa är Linköping Sveriges flyghuvudstad i mångt och mycket. Man har en väldigt bred kompetens kring detta.

Den oro jag ser ifall en flytt skulle ske är den uppenbara risken att man tappar väldigt mycket kompetens som tar lång tid att bygga upp – kunskande, erfarenhet och andra delar. Sedan är jag väl medveten om att den försvarstekniska förmågan måste vara avgörande för lokalisering och annat, men hänsyn måste också tas till att bibehålla kompetens som finns och den infrastruktur som i dag är kopplad till anläggningen där man redan har den utbyggd.

Man kan fortsätta att utveckla. Vi har troligtvis en ambition att kunna utveckla ännu mer i den delen. Vi vet att det kommer att bli än viktigare att kunna få underrättelser och att kunna följa rörelser. Inte minst i den oroliga tid vi nu lever i, med det som händer i vårt närområde, känns detta extra angeläget.

Mycket av detta finns alltså uppbyggt redan i dag, vilket borde inverka på hur den fortsatta processen kommer att se ut.

Jag har en följdfråga till försvarsministern kopplat till detta: När förväntas det här beskedet komma? När förväntas man vara klar med utredningen? Den har pågått i ungefär ett år, och det finns naturligtvis en oro både bland dem som i dag är direkt verksamma i detta och bland aktörerna runt om. Jag har räknat upp vilka de är, så jag kommer inte att upprepa det. Men när kommer det att levereras ett svar på var den geografiska placeringen ska vara?

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag har all respekt för att människor kan känna oro om det blir organisatoriska förändringar av verksamhet. Det kan påverka jobbet och tillvaron, och det har jag sagt all respekt för. Jag har också all respekt för att Johan Andersson står upp för sin valkrets – detta är ju verksamhet som ligger i Östergötland. Precis så ska det vara i en representativ demokrati.

Jag förväntar mig också att interpellanten har respekt för att jag inte kan föregripa en pågående utredning som jag själv inte har tillsatt utan som bedrivs på myndighetsnivå. Utfallet av den utredningen kanske, eller kanske inte, kommer att påverka regeringen och riksdagen. Det är lite för tidigt för mig att vare sig recensera eller ingripa i den. Den utredningen måste få ha sin gång.

Jag skulle ändå vilja lyfta den förmåga som vi diskuterar och som är väldigt viktig, nämligen radarspaningsflyget. Det handlar om den luftburna sensorn, och där har vi unikt stark kompetens i Sverige, både industriellt och inom Försvarsmakten. Det handlar också om den framtida baseringen av den plattform som heter Global Eye. Det är en sensor med mycket lång räckvidd och hög upplösning. Den är mycket viktig för Försvarsmaktens förmåga till tidig förvarning i händelse av risk för väpnat angrepp.

Men detta är också, som Johan Andersson vet, en smal sektor. Vi har ett väldigt begränsat antal plattformar. Därmed blir det naturligtvis extra viktigt hur man organiserar funktionen och att man då verkligen tänker igenom flera av de aspekter som Johan Andersson lyfter. Den operativa förmågan kommer naturligtvis att påverkas av att det i slutändan är männi-

skor som ska göra detta, så man bör ha en bra personalförsörjning och en bra funktionskedja genom hela "ekosystemet" som jag tidigare lyfte med miljötillstånd, samlokaliseringvinster, rekrytering med mera.

Beträffande utredningen har jag under hand förstått att man till stora delar är klar med den. Jag vet inte när den kommer att vara färdig. Det är som sagt en försvarsmaktsintern utredning, och jag har inte tagit del av något delbetänkande. När den är klar finns det möjlighet för både Johan Andersson inom ramen för försvarsutskottet och mig att ta del av den.

Anf. 13 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Det blev något mer klart. Det gläder mig att vi ändå har en samsyn när det gäller infrastruktur och alla andra följd effekter kopplat till var den framtida lokaliseringen kommer att vara. Inte minst gäller det kompetensförsörjningen, så som jag tolkar svaret från ministern, som är väldigt avgörande i mångt och mycket för att kunna bibehålla detta.

Det finns en koppling till, som också försvarsministern nämnde. Vi har ju en stor flygkompetens i Linköping, både industriellt och militärt och på andra sätt. Här finns också möjligheter till framtida utveckling när det gäller exportsektor och andra delar. Även om det kanske inte är en primär uppgift för försvaret är det viktigt för landet.

Där vill jag också trycka på att det finns all möjlighet att använda det framgångsrika arbete vi har gjort i landet när det gäller radarspaningsflyget och att utveckla detta ytterligare framgent. Jag förutsätter att man också tar detta i beaktande kopplat till den fortsatta processen.

Sedan ser jag med förväntan fram emot ett positivt besked framgent när det gäller utredningen. Som jag förstod försvarsministern är det väldigt nära att man är klar med den, så det borde snart komma ett beslut. Då hoppas vi naturligtvis på ett positivt sådant.

Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack för debatten, Johan Andersson!

Jag har inte så mycket mer att tillföra, men Johan Andersson lyfter en viktig fråga som jag också snart kommer att ha möjlighet att diskutera med Johan Anderssons kollega Markus Selin i denna kammare, nämligen kommande stridsflyg.

Låt mig vara väldigt tydlig med en sak: Den försvarsindustri och den försvarsindustriella förmåga vi har i Sverige utgör också en del av vår samlade försvarsförmåga. I ljuset av de erfarenheter vi nu kan dra från kriget i Ukraina och det tryck som finns på försvarsindustrin över hela Europa på grund av att alla ska växa samtidigt utgör försvarsindustrin, inklusive det kluster av stark flygteknisk kompetens av till dels världsledande karaktär som finns i Linköping, en central del av vår egen försvarsförmåga. Till det kan jag säga att den luftburna sensorn, Global Eye, också är en unikt kvalificerad plattform med väldigt hög operativ effekt.

Det finns alltså alla skäl att vårda den försvarsindustriella förmåga som finns inte minst i Östergötland och Linköping.

Tack för den här debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 15 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Markus Selin har frågat mig om jag avser att verka för att Sveriges framtida stridsflyg ska utvecklas och framställas i Sverige.

Stridsflygssystem har långa utvecklingscykler. Det är därför viktigt att kontinuerligt utveckla och pröva ny teknik för att möta framtida behov. Konceptstudier, utveckling av teknologier och teknikdemonstratorer är betydelsefulla verktyg för att realiserbarhetspröva framtida möjliga lösningar av ett stridsflygssystem. Verksamheten involverar både staten och industrin.

Försvarsmakten har föreslagit fortsatta konceptstudier för att inleda kunskapsuppbyggnad och påbörja framtagning av beslutsunderlag, reducera risker och skapa handlingsfrihet för utvecklingen av det framtida luftförsvaret. I det här skedet syftar förslaget till att påbörja förberedelser inför ett kommande program, som enligt Försvarsmaktens förslag senast 2030 bör resultera i ett vägval. Försvarsmaktens förslag bereds i Regeringskansliet.

Ett vägval av framtida stridsflygförmåga är ett säkerhetspolitiskt vägval för Sverige av stor och långsiktig betydelse. Jag ser framför mig breda politiska samtal inför att ett vägval ska göras.

Anf. 16 MARKUS SELIN (S):

Herr talman! Tack, försvarsministern, för ett framåtlat och fylligt svar!

I 97 år har Sverige haft ett flygvapen. I 84 av dessa 97 år har Sverige utvecklat sitt eget stridsflyg. Det var faktiskt Per Albin Hansson som drev självförsörjningslinjen på 30-talet. I och med 1936 års försvarsbeslut valde Sverige att bygga egna stridsflygplan. Det är vår historia.

Lite om Sverige: Sverige är ett ingenjörland. Jag säger inte att alla formellt är ingenjörer, men vi är ett land med folk som gillar frågesport. Vi gillar utmaningar och att bygga saker tillsammans. Vi är ett välfärdsland, och vi är ett exportland. Det är det jag menar med att vi är ett högkostnadsland som är högteknologiskt.

När Sverige valde att bygga Jas 39 Gripen var det också politiska diskussioner, men försiktigt uttryckt blev det till slut ont om tid. Jag tror att vi nu kommer att hamna i samma sak som då, när vi 1980 när det var dags att börja fatta beslut konstaterade kring framtidens stridsflyg att ett annat alternativ än att bygga egna stridsflygplan skulle utarma Sveriges flygtekniska kompetens.

Jas 39 Gripen-systemet blev skräddarsytt för Sverige. Det är lätt att underhålla, fältmässigt, stryktåligt och kostnadseffektivt. Utan att darra på manschetten kan jag säga att det är det bästa stridsflygplanet i världen, och väl anpassat till Sveriges och Nordens förhållanden.

Mönstret följer en ganska fundamental logik. Stormakternas flygplan är i regel större och tyngre, och stormakternas flygplan som är både större och tyngre blir dyrare. Sverige är ganska unikt och ingår i kanske en handfull länder som kan ta fram egna stridsflygplan. Vi valde att följa samma fundamentala mönster. Vi är ett litet land med mindre resurser, och det fick oss att bestämma oss för färre flygplan generellt sett, jämfört med

stormakterna. Därmed måste varje flygplan kunna ikläda sig flera roller, och därav beteckningen Jas: jakt, attack, spaning.

Jas 39 Gripen-systemet följer Sveriges specifika krav, och vi har en tryggad leverans även i kritiska lägen. Vi har vår autonomi.

Med de inledande orden skulle jag gärna vilja höra hur försvarsministern kommer att verka för att Sverige även i framtiden ska utveckla och framställa egna stridsflygplan.

Anf. 17 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack, Markus Selin, för en angelägen interpellation! Det är viktigt att se sambandet mellan försvarsindustriell förmåga och försvarsförmåga. Det blir allt tydligare.

Låt mig också inledningsvis säga att det inte finns något annat land med 10 miljoner invånare i världen som har den försvarsindustriella förmåga som Sverige har. Det finns alltså inget annat land som kan producera och designa ubåtar, kvalificerade markstridsfordon och artillerisystem och dessutom stridsflyg. Det är en handfull länder i världen som har den industriella förmågan, och det finns det all anledning att känna stolthet över.

Sverige är också i en unik position att faktiskt kunna göra detta vägval. Vilket vägval är det då vi står inför efter Gripen Erik? Det skulle ytterst kunna handla om att man antingen utvecklar detta själv eller gör det tillsammans med partner, eller att man upphandlar ett flygsystem. Det handlar naturligtvis om att vi har den industriella förmågan och möjligheten att själva göra värderingen om vi ska köpa av någon annan eller utveckla förmågan själva.

Precis som Markus Selin säger är Gripen utformad speciellt för svenska förhållanden – den är framtagen utifrån vår geografi och ett flygplan som medför låga kostnader när det kommer till att flyga och även en låg livscykelkostnad. Det bygger förstås på att det finns en stark innovationskraft inom ramen för svensk försvarsindustri.

Jas 39 Gripen balanserar hög operativ förmåga, hög tillgänglighet och i stridsflygssammanhang låga underhållskostnader. Senast 2013 beslutade man att utveckla Gripen Erik, och det har lett till att det nu finns möjligheter och handlingsfrihet vad gäller hur vi vill göra framöver. Ska vi gå på partnerskap, utveckla själva eller upphandla i framtiden? Jag tror att det är viktigt att vi har den säkerhetspolitiska handlingsfrihet som detta medför.

Vi befinner oss nu i en kunskapsuppbyggnadsfas och har påbörjat framtagning av beslutsunderlag. Det handlar delvis om att minska riskerna och skapa handlingsfrihet också för det framtida försvaret, för man får vara ärlig med att säga att det till en del kan utgöra en risk att utveckla själv i och med att man då är ensam om projektet. Om man gör det med partner får man möjlighet att riskreducera. Å andra sidan kan det ibland bli mer komplext eftersom man måste ha med sig flera nationella parlament, flera industrier och så vidare. Det finns många parametrar att överväga i detta.

Det viktigaste just nu är att skapa handlingsfrihet, vilket även Försvarsmakten pekar på i sitt underlag som för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Låt mig också säga att detta verkligen inte är något jag ska besluta om i den här kammaren vare sig i dag eller i morgon, utan vi måste ha breda politiska samtal. Det handlar om beslut som ska spegla vägval som kommer att prägla oss under 30–40 år framöver.

Anf. 18 MARKUS SELIN (S):

Herr talman! Tack, försvarsministern, för svaret!

Jag vill återkomma till historiebeteckningen. Som vi känner historien ser vi in i framtiden. Jag skulle vilja hävda att det faktum att Sverige utvecklar sitt eget stridsflyg är normalläget. Det är en svensk linje. I 84 av 97 år har Sverige byggt och valt att utveckla sina egna stridsflygplan.

Precis som försvarsministern var inne på får vi det mest väl avvägda och anpassade flygsystemet för svenska förhållanden. Vi får säkerställd leverans även under kritiska lägen och spänningar i världen. Vi får, som försvarsministern sa, betydligt billigare drift och underhåll, speciellt i fält där det kanske bara krävs en tekniker och en grupp värnpliktiga för att få upp stridsflyget i luften efter underhåll.

Det jag brinner lite extra för är att detta ger åtskilliga jobb runt om i hela Sverige. I detta döljer sig även ytterligare en positiv uppsida, nämligen möjligheter till export. Vi talar om tiotusentals jobb i Sverige.

Låt mig uttrycka mig lite rakare och kommentera de alternativ till att utveckla och bygga egna stridsflygplan som försvarsministern var inne på. Två alternativ som finns är att göra direktköp av befintliga utländska system eller ingå i någon typ av licenstillverkning. Dessa båda alternativ späder ut svensk flygteknisk kompetens, mer eller mindre.

Om man vill ha sekretessproblem under utförandet av framtidens stridsflygplan ska man nog titta på direktköp och licenstillverkning.

Om man vill ha ett stridsflygplan i framtiden som inte är helt utvecklat efter svenska och nordiska förhållanden ska man titta på licenstillverkning eller direktköp av utländska flygplan.

Om man vill ha betydligt mindre mängd bevarad flygteknisk kompetens i Sverige i framtiden ska man titta på utländskt direktköp eller licenstillverkning.

Och om man vill ha samordningsutmaningar när man potentiellt utvecklar framtidens stridsflygplan med andra länder ska man titta på samarbetsprojekt och kanske licenstillverkning.

Med andra ord kommer vi att ha fler frihetsgrader och fler värden som är gynnsamma för oss själva om vi utvecklar vårt eget framtida stridsflygplan. Vi blir mer oberoende. Vi behåller vår rådgighet. Vi kommer att ha utvecklad kompetens som kunskapsnation. Vi kommer att ha exportmöjligheter och tiotusentals arbetstillfällen runt om i hela landet.

Anf. 19 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Eftersom Socialdemokraterna är en viktig samarbetspartner för mig och regeringen i denna fråga har jag tittat på hur Socialdemokraterna formulerade sig i sin kommittémotion beträffande detta. Jag uppfattade i formuleringen, i de sex meningarna, en stor ödmjukhet inför att det här är ett stort och viktigt vägval där man behöver belysa de alternativ som står till buds, det vill säga om vi tillsammans ska utveckla något eget, om vi ska utveckla det tillsammans med en eller flera partner, om vi ska göra en upphandling eller om vi ska utveckla det själva.

När jag läser Socialdemokraternas kommittémotion uppfattar jag alltså en öppenhet men också en ödmjukhet inför det viktiga vägval som står framför oss.

Det här är ett försvarspolitiskt beslut, men det är naturligtvis också ett säkerhetspolitiskt beslut. Det kommer att påverka relationer med länder

under lång tid. Strategisk materielförsörjning utvecklar man beroendeförhållanden som ibland kan vara i 30–40 år. På stridsflygsområdet kan det handla om försörjningssäkerhetsavtal som man behöver upprätta kring logistik, underhåll, träning och så vidare. Den säkerhetspolitiska dimensionen bör också belysas mycket noggrant.

Som vi har sett har utvecklingen av Gripenprogrammet blivit alltmer internationaliserat från A/B-versionen till C/D-versionen och E-versionen. C/D-versionen, som vi i huvudsak opererar nu, har ungefär 50 procent utländska underleverantörer, och Gripen E har ungefär två tredjedelar utländska underleverantörer. Vi har till exempel aldrig utvecklat en egen motor till Gripensystemet, utan där har vi lutat oss mot amerikanska leverantörer. Radarsystemet är i dag brittiskt, och vapenhållarna till Gripen E kommer från Schweiz.

Det handlar alltså om omfattande internationella samarbeten även med det som vi uppfattar som en i någon mån nationell plattform som Gripen E. Jag ville bara lägga till den dimensionen.

Det vi har en unik förmåga till på det försvarsindustriella området gäller framför allt förmågan till systemintegration. Alla kan bygga en radar, en motor eller en vinge, men det är förmågan att integrera dessa som man har inte minst på Saab. Där har man en världsledande förmåga i kombination med att man är väldigt duktig på projekthantering och projektledning. Det har delvis att göra med att man på Saab är van vid att jobba mot en liten och kostnadsmedveten kund.

Det är inom dessa två stora spetskompetenser som jag tycker att vi har den industriella förmågan, något som också är viktigt att beakta vid det vägval vi kommer att stå inför.

Anf. 20 MARKUS SELIN (S):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för inlägget. Det han belyste stämmer. Sverige har en unik kompetens när det gäller att bygga ubåtar, signaler, system och stridsflyg. Jag instämmer också i att till exempel en flygmotor i dagens Jas 39 Gripen bygger på en utländsk plattform, men den är ju utvecklad från en motor som skulle sitta i par i ett flygplan. Jag vill tillägga att den är utvecklad av svenska kvinnor och män och har till stora delar blivit en bättre produkt.

Jag tänkte försöka belysa andemeningen i hela debatten med några ord av en berömd amerikansk president. Jag har översatt det hela, herr talman, eftersom vi talar svenska här i kammaren.

”Vi väljer att åka till månen. Vi väljer att åka till månen under det här decenniet och göra de här andra sakerna, inte för att de är lätta utan för att de är svåra, eftersom målet kommer att tjäna till att organisera och mäta det bästa av engagemang och färdigheter, eftersom den utmaningen är en som vi är villiga att acceptera, en vi inte är villiga att skjuta upp och en som vi tänker vinna.”

Herr talman! Dessa ord kommer såklart från John F Kennedys tal på Rice University den 12 september 1962. Jag tycker att han i dessa rader fångar mitt budskap i synen på framtidens svenska stridsflyg. Vår kompetens får inte slumpas bort.

Anf. 21 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack, Markus Selin, för en angelägen debatt och inte minst ett elegant avslut, om jag får drista mig till att recensera inlägget. Det var inspirerande.

Jag vill säga ytterligare några saker kopplat till detta. Det handlar dels om säkerhetspolitiska relationer under lång tid samt beroendeförhållanden som man bygger med andra länder. Det behöver man verkligen tänka igenom noggrant, både vilka man exporterar till och importerar från och vilka konsekvenser det får.

Dels har vi den andra dimensionen av säkerhetspolitiken, som vi hela tiden måste beakta, nämligen hotbildsscenarioet. Det är ett faktum att Ryssland är vad det är och ligger där det ligger. Det kommer att vara en dimensionerande faktor för oss att beakta när vi fattar beslut kopplade till vårt eget luftförsvar och framtida stridsflyg.

Dels finns en tredje aspekt som jag vill lägga till är naturligtvis vårt kommande Natomedlemskap, som också kan påverka utformningen av luftförsvaret. Markus Selin vet förstås om att kärnan i detta är artiklarna 3 och 5. Det innebär att vi har ett ansvar att sörja för vår egen försvarsförmåga. Därför är det viktigt med ett starkt luftförsvar. Inom ramen för artikel 5 kommer vi också att behöva få och ge försvarsgarantier. Även det kan påverka vår luftförsvarsförmåga. Det kan påverka räckvidd eller vilken hotbild vi måste dimensionera utifrån.

Det jag tror är uppenbart med ett Natomedlemskap och Sveriges geografiska placering är att luftförsvar kommer att bli en högt prioriterad aspekt för oss när vi går in i Nato. Jag har också omfattande kontakter med de andra försvarsministrarna i EU–Nato-kontexten.

Det finns en stolthet och en tillfredsställelse med det svenska luftförsvaret. Dels finns sex Gripendivisioner, dels har vi ett eget stridsflygprogram med Gripen E. Vidare finns Patriot. Luftförsvaret är en stor tillgång för oss, inte minst med interimskapacitetsmålen inom ramen för Natos gemensamma försvarsplanering.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2022/23:216 om stridsdugliga brigader

Anf. 22 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Marcus Andersson har frågat mig om hur jag tänker verka för att säkerställa personalförsörjningen och materieltillgången till brigaderna.

Krigsförband och krigsförbandsproduktion tar sin utgångspunkt i personal, materiel, infrastruktur och övning. Samövade krigsförband som är personellt och materiellt uppfyllda är en förutsättning för Försvarsmaktens samlade förmåga. Som ett resultat av det senaste försvarsbeslutet 2020 är Försvarsmaktens krigsorganisation under omorganisering och tillväxt i perioden fram till 2030. Krigsorganisationen växer från cirka 60 000 till drygt 100 000 befattningar plus reserver. Det är nära nog en fördubbling, och det kräver att personal- och materieförsörjningen fungerar. Det ställer också krav på att grundorganisationen har förutsättningar för att kunna producera krigsförband.

Armén tillväxer och omorganiserar också. Armén ska i huvudsak bestå av tre mekaniserade brigader, en reducerad motoriserad brigad och en förstärkt mekaniserad bataljon. Till detta kommer en rad fristående och stödjande förband. Armén utvecklar även förmågan att kunna strida i division där flera brigader ingår.

Återaktiveringen av skyldigheten att fullgöra grundutbildning med värnplikt var ett svar på behovet av att kunna personalförsörja krigsorganisationen. Med återaktiveringen följer också en ökad rekryteringsbas till försörjning av officerare och anställda gruppbefäl, soldater och sjömän.

Armén tillförs också materiel kontinuerligt med utrustning, bland annat luftvärn, granatgevär, lastbilar och soldatutrustning. Därtill renoveras och modifieras stridsvagnar och stridsfordon.

Samtliga återetableringar av grundorganisationen inom armén är invidga, och verksamheten vid dessa är under uppbyggnad. Samtliga bedöms vara klara under perioden 2026–2030. Förutom återetablering fortgår andra infrastrukturprojekt inom armén vid existerande regementen för att möjliggöra krigsförbandsproduktion.

Försvarsmakten har fått politisk styrning och ekonomiska medel för att kunna inrätta beslutad krigsorganisation. Det är nu Försvarsmaktens ansvar att producera krigsförbanden. Jag och regeringen följer denna fråga nära.

Anf. 23 MARCUS ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att tacka alla som tjänstgör i Försvarsmakten. De politiska beslut som vi har fattat både i den tidigare regeringen och i den nuvarande gör verkligen att vi bygger upp vår förmåga igen. Det gäller inte bara Försvarsmakten, utan det gäller även sådant vi har debatterat tidigare, till exempel stödfunktioner och industrier. Det är ett viktigt arbete, och precis som det beskrevs i svaret måste vi fortsätta att bygga mot en horisont.

Det känns bra att detta görs nu och att Försvarsberedningen arbetar med frågorna. Dokumentet för försvarsbeslutet 2020 är också aktuellt. Däremot skulle jag vilja fortsätta att belysa det som sker här och nu, och det är intentionen med min interpellation.

Låt mig ta som ett exempel Riksrevisionens rapport om GSS-K:s personal. I sammanfattningen framgår att man inte uppnår målen, det vill säga att det är fråga om att en begränsad mängd materiel, infrastruktur för officerare hämmar tillväxten eftersom det inte har funnits tillräckligt mycket för både anställda och värnpliktiga.

Det finns flera dimensioner i detta. Jag skulle vilja höra försvarsmministern resonera om den bild som Riksrevisionen ger, framför allt hur det påverkar brigadens nuvarande förmåga att vara duglig enligt krigsorganisationens krav.

Hur är statusen i den nuvarande brigaduppfyllnaden för de verksamma brigaderna?

Anf. 24 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag instämmer gärna i Marcus Anderssons tack till samtliga soldater. Jag vet att Marcus Andersson har varit anställd soldat, och det är bra att det finns riksdagsledamöter som tar in erfarenheter från Försvarsmakten. Det uppskattar jag, och det är värdefullt.

Två riksrevisionsrapporter har lagts fram. En gäller brigaderna, som pekade på en del brister. En annan rapport som lades fram i fjol pekade på de problem som fanns med anställda soldater och K-soldater och hur de var organiserade. Jag kan inte ta alltför mycket ansvar för dem, men jag har varit med och fattat beslut kopplat till försvarsbeslut 2020 – perioden 2016–2020. Det riktas en del kritik dels mot Försvarsmaktens egen organisation, dels mot den förra regeringens styrning av Försvarsmakten.

Det vi har gjort i bred politisk samsyn, som jag tycker är bra, och här ger jag gärna heder till den förra regeringen, är att inrätta försvarsgrenarna och att stärka försvarsgrenschefernas rådighet över den egna verksamheten. Det är väldokumenterat att det ibland har funnits problem på förbanden – det känner säkert Marcus Andersson till – kopplat till tillgängligheten till personlig utrustning ute på förbanden. Det är bra att arméchefen får en större rådighet över den verksamheten.

Också kopplat till detta är att vi har följt upp frågan i regleringsbrevet. Där står uttryckligen att Försvarsmakten ska återrapportera hur det går med utvecklingen av tilldelningen av personlig utrustning till soldaterna. Det är angeläget att den frågan belyses av Försvarsmakten. Det är bra att vi får rapporten.

Båda försvarsbesluten 2016 och 2020 syftade till att komma till rätta med det som kallas basplattan. Där är tillgängligheten till materiel, övning och träning viktigt. Vi har lagt kraft på det, men det finns säkert skäl att vidareutveckla. Sedan kommer mer resurser i form av Nordic Combat Uniform och andra typer av persedlar och utrustning till soldaterna. Det är viktigt och angeläget.

Sedan finns frågan om personalförsörjning. Grunden för vår personalförsörjning är värnplikten. Den är naturligtvis till för att bemanna krigsorganisationen, och den är också av helt central betydelse för personalförsörjningen i övrigt. Människor ska kunna fortsätta och gå vidare till att läsa till officer eller, precis som Marcus Andersson har gjort, till att arbeta som soldat. Det är viktigt.

Samtidigt har vi den ordningen i Sverige att det finns en delegering av arbetsgivaruppgifter. Det ligger inte på politikens bord, utan sedan 1994 är det delegerat ned till myndighetsnivå. Myndigheten avgör löner, personalförmåner, kompetensförsörjning med mera.

Frågorna är mycket viktiga. Vi har också tagit del av Försvarsmaktens budgetunderlag. Inför budgetåret 2024 pekar man på de viktiga personalfrågorna och de villkor som de anställda soldaterna, officerarna, sjömännen, och gruppbefälen har, och de värnpliktiga ska naturligtvis också ha bra villkor.

Anf. 25 MARCUS ANDERSSON (S):

Herr talman! Tack, försvarsministern!

Precis som du var inne på är ju framför allt anställningsformen GSS ett beslut som fattades även innan er regering, så det är jag helt införstådd med. Jag är också helt införstådd med Arbetsgivarverket och delegationen, men jag ville belysa det just utifrån brigadkonceptet. Sedan är jag väl medveten om partsförhållandet på arbetsmarknaden.

Som sagt var detta en viktig fråga för oss när vi satt i regering, och vi märker givetvis att det är en viktig fråga även för den nuvarande regeringen.

Du nämnde budgetunderlaget, och precis som du beskriver står det tydligt: ”Den personella uthålligheten behöver tryggas för att, utan beslut om höjd beredskap, kunna hantera olika former av hot och påtryckningar under en längre tid. Av detta följer att mängden omedelbart tillgängliga resurser, inom alla personalkategorier, på såväl central som regional nivå, behöver öka.”

Som vi just har pratat om finns det flera dimensioner här, och jag nämnde två i min interpellation. Den ena är personal- och kompetensläget och värnpliktsformen med KFÖ. Det är en väldigt viktig aspekt och en fråga som absolut behöver belysas.

Det andra som jag skulle vilja gå in på lite grann, kopplat till materieförsörjningen, är det som även Riksrevisionen beskriver som en av anledningarna till att till exempel GSS inte väljer en vidareanställning, nämligen att man har fått indikationer om att värnpliktiga inte har fulltallig utrustning och så vidare.

Jag skulle vilja ställa en fråga till försvarsministern som rör logistikkedjan. Logistikkedjan är i grund och botten för vår del, som vi har pratat om, från industrin och hela vägen ut till stridstrossen. Vi har även ett steg däremellan, serviceförråden på regementena, som liksom är grundorganisationen. De har en väldigt viktig funktion att fylla, och vi ser att det kan bli flaskhalsar på de här serviceförråden.

Har försvarsministern någon uppfattning om, inom brigadkonceptet, hur materieförsörjningen och logistiken fungerar både vid planerad övning och beredskapskontrollerna? Ser försvarsministern att några åtgärder behöver genomföras?

Anf. 26 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack, Marcus Andersson, för frågan!

Kopplat till brigaderna tycker jag att det finns skäl att ta åt sig det som Försvarsmakten tidigare har påpekat, och det är obalansen mellan verkansförband och stödförband, det vill säga att det finns en balans mellan till exempel manöverbrigaderna men också när det gäller logistik och underhåll. Det är helt avgörande för att Försvarsmakten ska ha uthållighet. Vi arbetar ju i dag med målstyrning av Försvarsmakten, där vi sätter ett antal tider som Försvarsmakten ska kunna agera utifrån. Då är uthållighet avgörande, och det tycker jag att man bör ta fasta på.

Det andra som vi arbetar mycket med nu är naturligtvis att färdigställa de tre brigaderna, som jag nämnde, men det handlar också om divisionsledningsförmåga, något som jag tror är väl så viktigt att beakta kopplat till den aspekten.

När det gäller materiel i övrigt kommer det naturligtvis en hel del materiel nu också, och det har att göra med att vi har en stor tillväxt. Bland annat kommer ett nytt uniformssystem, Nordic Combat Uniform, och det kommer även nya kroppsskydd, hjälmar och eldhandvapen, för att nämna några av dem.

På en mer övergripande nivå var det nog så att det förra försvarsbeslutet, 2020, hade fokus på armén. Det var rätt att det var så. Armén var den försvarsgren som var allra mest eftersatt, och det var väldigt svårt att be-

driva verksamhet med två brigader. Nu vet ju Marcus Andersson att vi ska gå upp till tre brigader plus en reducerad mekaniserad hjulgående brigad. Vi ska även ha en bataljon.

Armén växer alltså. Vi kommer också att återetablera många organisationsenheter, vilket Marcus Andersson väl vet. Inom armén handlar det om I 13 i Falun, I 21 i Sollefteå och A 9 i Kristinehamn. Vi återetablerar även K 4 i Arvidsjaur som en egen organisationsenhet. I Östersund har vi ett detachement kopplat till I 21. Vid sidan av det sker saker på den marina sidan genom återetablering av Älvsborgs amfibieregemente Amf 4, och vi har även en flottalj i Uppsala.

Grundorganisationen växer alltså, och då gäller det naturligtvis att materieltilldelningen följer och vidareutvecklar detta.

Ytterligare en dimension som är viktig och som jag vill lyfta in är det nära förestående Natointrädet. Det kommer att påverka vår grundorganisation och krigsorganisation. I grunden handlar detta om att vi både ska kunna få och ge försvarsgarantier. Andra allierade inom Nato kommer, på förekommen anledning, att ha synpunkter på hur vi utformar vår försvarsmakt. Vi ska inte ju försvara Sverige ensamt utan tillsammans med andra, och då finns det inom ramen för Natos gemensamma försvarsplanering också ett antal förmågekrav som man tittar på.

Därför tror jag att det inför det kommande försvarsbeslutet kan finnas skäl att beakta det som Försvarsmakten säger i sitt förstanovemberunderlag, nämligen att det kanske finns skäl att gå från tre bataljoner till fyra bataljoner i varje armébrigad. Det kan även finnas skäl att se över ledningsstrukturer, allt i akt och mening att vi också ska kunna anpassa vårt försvar till de förväntningar som finns bland de andra allierade inom Nato.

Anf. 27 MARCUS ANDERSSON (S):

Herr talman! Tack återigen, På!

Jag tycker att det är bra att du belyser just ledningsstrukturer och hur vår försvarsmakt behöver integreras i det kommande Natointrädet. Givetvis finns det säkert tid att återkomma i de frågorna framöver; det är jag övertygad om.

Jag skulle som sagt vilja gå tillbaka till nuläget. Återigen, du är helt inne på viktiga saker, och jag delar mycket av det du säger. Men jag skulle också vilja djupdyka lite grann i FMV:s årsredovisning. Det man benämner där och som jag tycker är viktigt kopplat till interpellationen är indelningen i externa och interna risker. Där pratar man bland annat just om leverantörernas förmåga att leverera det som är avtalat men även vad vi liksom får ut i materielbeställningarna. Vi har varit inne på tidigare gällande det här med bnp.

Jag skulle även vilja höra en kommentar angående risker och FMV:s roll i det hela. FMV har ju en superviktig roll i hela systemet. De har gjort ett fantastiskt bra jobb, och de fortsätter att göra det. Men de behöver utöka för att kunna bemöta Försvarsmaktens ökade behov.

För att påvisa just komplexiteten gällande försörjning och materieltillgång till våra kommande och nuvarande verksamma brigader men även kring divisionskonceptet skulle jag vilja be försvarsministern redogöra för sin bedömning och vilka indikationer han tittar på när han följer frågan, som han säger i svaret. Det får han gärna specificera.

Prot. 2022/23:73
10 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 28 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack, Marcus Andersson, för den här debatten!

Låt mig ta det från ett tillväxtperspektiv, för det tycker jag är viktigt. Vi befinner oss mitt uppe i en historisk upprustning, och då gäller det naturligtvis att vi får ut effektivitet och operativ effekt i ljuset av det allvarliga säkerhetspolitiska läget. Det är liksom grunden för det.

FMV växer ordentligt i dag. De har rekryterat närmare 200 personer och kommer att växa med ytterligare 100 personer. Det är naturligtvis viktigt att vi inte skapar flaskhalsar i vårt ekosystem för tillväxt. Det är jag mycket väl medveten om. Vi har också i regleringsbrev till FMV lagt in ett uppdrag att de också ska återkomma med hur de arbetar med effektiviseringen av leveranser.

Sedan är det inte alltid på FMV som skon klämmer, om uttrycket ursäktas, utan det handlar också om industrins leveransförmåga. Den har till del påverkats av ett antal brister som finns i dag när det kommer till alltifrån halvledare till olika delkomponenter. Vi kommer ut ur en pandemi som också påverkade förutsättningarna för leverans.

Avslutningsvis vill jag verkligen uttrycka min djupa uppskattning till Försvarsmakten men också till FMV när det gäller stödet till Ukraina, något som också påverkar förutsättningarna för tillväxt. Jag tycker att vi ska vara ärliga och säga att det gör det. Det är en risk som vi från politikens sida ytterst får ta.

FMV har ett centralt uppdrag i att stötta Ukraina med upphandlingen av försvarsmateriel i Sverige i och med olika ramavtal men även olika utbildningar till Ukraina. Även Försvarsmakten bedriver ett mycket uppskattat och framåtutlat arbete kopplat till att stödja Ukraina med både utbildning och vapenleveranser. Där har de gjort mycket bra, och det finns all anledning att känna stolthet inför det.

(TALMANNEN: Jag påminner stillsamt om att vi inte brukar säga ”du” till varandra över golvet här, utan vi talar via talmannen i tredje person.)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 9 mars

2022/23:244 Visumfrihet för medborgare i Kosovo

av *Ludvig Aspling* (SD)

till statsrådet *Jessika Roswall* (M)

2022/23:245 Planering av järnvägsunderhåll

av *Daniel Helldén* (MP)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 mars

2022/23:427 Ekonomiska konsekvenser av EU:s migrations- och asylpakt

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

2022/23:428 Regeringens strategi för minskade metan- och lustgasutsläpp från jordbruket

av *Jytte Guteland* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:429 Arbetsrelaterade dödsfall orsakade av asbest

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:430 Konsekvenserna av Sveaskogs minskade uttag av skog i norr

av *Helena Lindahl* (C)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:431 Järnväg till hamnen Orrskär i Söderhamns kommun

av *Jim Svensk Larm* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 10.20.

Sammanträdet leddes av talmannen.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 4 Svar på interpellation 2022/23:198 om Försvarsmakten och svensk energiproduktion	2
Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	2
Anf. 2 MARIELLE LAHTI (MP)	3
Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	4
Anf. 4 MARIELLE LAHTI (MP)	5
Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	6
Anf. 6 MARIELLE LAHTI (MP)	7
Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	8
§ 5 Svar på interpellation 2022/23:205 om framtida hemmabas för landets radarspaningsflyg	8
Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	8
Anf. 9 JOHAN ANDERSSON (S)	9
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	10
Anf. 11 JOHAN ANDERSSON (S)	10
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	11
Anf. 13 JOHAN ANDERSSON (S)	12
Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	12
§ 6 Svar på interpellation 2022/23:215 om Sveriges framtida stridsflyg	13
Anf. 15 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	13
Anf. 16 MARKUS SELIN (S)	13
Anf. 17 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	14
Anf. 18 MARKUS SELIN (S)	15
Anf. 19 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	15
Anf. 20 MARKUS SELIN (S)	16
Anf. 21 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	17
§ 7 Svar på interpellation 2022/23:216 om stridsdugliga brigader	17
Anf. 22 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	17
Anf. 23 MARCUS ANDERSSON (S)	18
Anf. 24 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	18
Anf. 25 MARCUS ANDERSSON (S)	19
Anf. 26 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	20
Anf. 27 MARCUS ANDERSSON (S)	21
Anf. 28 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	22
§ 8 Anmälan om interpellationer	22
§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar	23
§ 10 Kammaren åtskildes kl. 10.20.	23